

Sprog og læsestrategi

Vrå børne- og kulturhus

Januar 2023

Vrå børne- og kulturhus

En strategi for sprog og literacy

”Literacy er menneskets kompetence til at afkode, forstå og anvende tegn som fx bogstaver, tal, diagrammer, grafer, tegning og billeder.

En forudsætning for literacy er talesprog og pragmatisk forståelse”

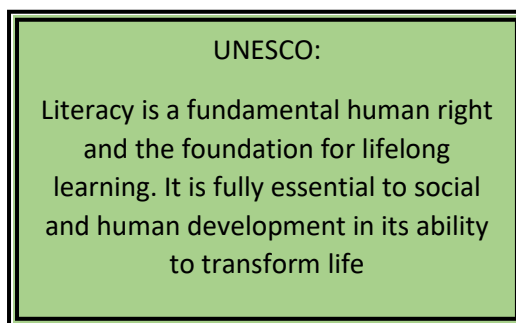
Kilde: Nationalt videnscenter for læsning

Forord

At beherske sprog og læsning åbner døre til et hav af muligheder for børn og unge. Sproglig kompetence og funktionelle læse- og skrivefærdigheder har afgørende indflydelse på mulighederne for uddannelse og arbejde samt for aktiv deltagelse i fritidsliv og samfund. At kunne kommunikere, læse og skrive giver livsglæde og handlemuligheder i livet. Det bidrager til den personlige identitetsdannelse, styrker evnen til at fokusere og lære og skærper den kritiske sans og kreativitet. Endelig udvikles evnen til at forstå og samarbejde med andre gennem sprog, læsning og skrivning.

Men sprog handler langt fra "kun" om at gøre børnene parate til skolen, at klare sig godt i nationale tests eller at få gode karakterer. Det handler også om at gøre børnene socialt kompetente med mod på livet. De skal udnytte deres potentiale mest muligt, uddanne sig og blive aktive samfundsborgere.

Det er derfor vigtigt, at børn og unges sproglige kompetencer understøttes af de professionelle, fordi det at beherske sproget kan gøre drømme og fantasier til virkelighed.

Tidlig literacy og literacy

Sprog er vinduet, der åbnes op for verden omkring os. Sprog er kommunikation, og kommunikation er sprog. Det er derfor oplagt at bruge den brede forståelse af læsning, nemlig tidlig literacy og literacy. Tidlig literacy bruges i denne sammenhæng om det der foregår før læseindlæring.

I sin mors mave kan barnet høre sprogets klang, det er fundamentet for udvikling af talesproget og bliver undervejs i barnets opvækst til en avanceret og mangeartet størrelse af ord og sætninger, forståelse, flertydighed, sammenhæng og modsætninger, fantasi og fagsprog. Ord og lyde bliver til forskellige udtryk som fx billeder, bogstaver, tegn og grafer.

I dagtilbud og skole skal tidlig literacy og literacy bidrage til, at børn og elever:

- forstår og bruger mange og mangfoldige ord i fx samtale og leg
- kan stille spørgsmål, få nye ideer og formidle dem
- kender og bruger mange og forskellige medier, skrifttegn og tekst-typer fx fagtekster, plakater og bøger
- får lyst til at udvikle sig, tilegne sig viden og opnå deres mål
- kan reflektere, diskutere samt kommunikere med meninger, fx skrift, lyd eller billede.

Tidlig literacy er de "legoklodser", som kommer før literacy, og som sættes sammen gennem de aktiviteter og handlinger som præsenteres for børn og elever i læringsmiljøet. Det handler f.eks. om:

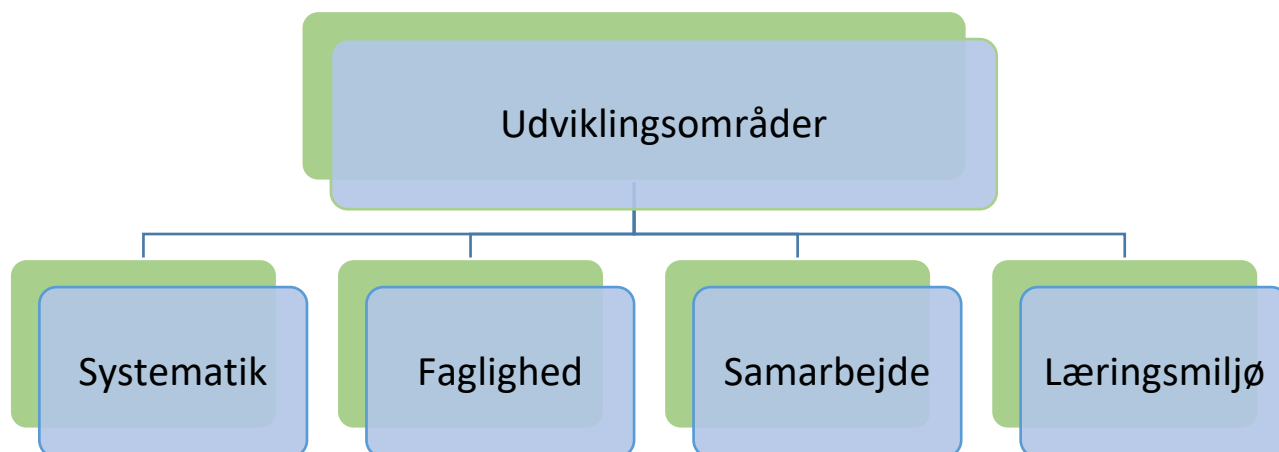
- at lade børnene opleve, at deres input og deres bidrag er vigtige
- at børnene har lyst til og kan fortælle, digte og fantasere
- at udvikle børnenes ordforråd og evne til at udtrykke sig, f.eks. gennem samtale og historiefortælling
- at rette børnenes opmærksomhed på sproglyde, bogstaver og skriftsprog i deres omgivelser, og give dem lyst til at udtrykke sig f.eks. gennem tegning og legeskrivning
- at understøtte børnenes evne til at finde på, at forestille sig, at sætte lege i gang og indtage roller.

Vrå børne- og kulturhus' ambition er at alle vores børn og unge udvikler sprog og literacy, der gør dem i stand til aktivt at forstå og anvende deres sprog og literacy til personlig udvikling, opnåelse af mål, udvikling af viden, dannelse, uddannelse og aktiv deltagelse i samfundslivet.

Udviklingsområder

Denne sprog og literacy-strategi tager afsæt i fire udviklingsområder, der er fælles for dagtilbud og skole:

Disse 4 udviklingsområder danner grundlaget for arbejdet i både dagtilbud og skole.

Systematik

Når vi arbejder med det enkelte barns/den enkelte elevs/gruppens/klassens sprog og literacy, er det vigtigt, at det foregår struktureret og med systematik. En systematisk og eksplicit tilgang til literacy øger børn og elevers læringsmuligheder. Ved at arbejde med konkrete læringsmål og have fokus på barnets og elevens progression, styrkes sprog- og læseudviklingen. Når fokus på sprogtilegnelsen er systematisk udbygges hverdagssproget til samtidig at omfatte ordforråd, der er knyttet til læreplanstemaer i dagtilbud og fagsproget i skolen. Ved hjælp af sproget skal børn/elever lære om sproget.

Dette fordres af at det pædagogisk personale og lærere:

- skaber åbne og tillidsfulde relationer
- danner fundament for den pædagogiske og didaktiske tilgang i mødet med børnene/eleverne, ud fra et anerkendende og ressourceorienteret børnesyn.
- har fokus på forskellige dele af sprog- og literacy-udviklingen i det faglige arbejde
- tager afsæt i det, som barnet/eleven kan, og giver passende udfordringer
- sætter mål og sikrer progression i alle børns/elevers sprog og literacy
- udvælger lærings- og undervisningsmetoder, der virker
- indsamler og bruger data og faglige vurderinger, som afsæt for den pædagogiske praksis/undervisningen.

Faglighed

Det sprog der høres er det sprog barnet og eleven lærer. De mest effektive sprogindsatser kræver at de fagprofessionelle involverer sig og stiller sig til rådighed i alle dagligdagens aktiviteter og fag. I dagtilbud og skole bør det pædagogiske personale og lærerne i alle pædagogiske sammenhænge og fag arbejde målrettet med, at børn/elever tilegner sig læreplanens/fagenes mål, sprog, ordforråd og tekster, så alle bliver dygtige til det faglige indhold og kan kommunikere mundtligt og (før)skriftligt i sprog og fagsprog.

Det betyder f.eks., at pædagogisk personale og lærere

- har viden om sprog og literacy og kan tilrettelægge og gennemføre differentierede relevante lærings- og undervisningsaktiviteter, der fremmer udviklingen
- har fokus på sprog og literacy i forskellige situationer hele dagen, fx rutiner, undervisning, leg, aktiviteter, dialog mv.
- er gode rollemodeller i samværet og i kommunikationen med børn, elever, forældre, kollegaer
Udviklingsområder Systematik Faglighed Samarbejde Læringsmiljø 5
- deltager i kompetenceudvikling og bidrager til en kultur, hvor det er naturligt at give feedback på hinandens praksis
- deltager i professionelle læringsfællesskaber, hvor der er mulighed for sparring, videndeling og refleksion, kommunale eller lokale.
- tilrettelægger undervisningsforløb, der støtter og udvikler barnets/elevens innovationskompetence, hvor fokus er på de sociale og pædagogiske rammer, der fremmer innovationsprocesser, og hvordan de kan skabes og udfoldes.

Samarbejde

Børns forudsætninger er forskellige når de møder dagtilbud og skole, idet den sociale baggrund og de rammer de vokser op i, har stor betydning for deres muligheder for at lære og udvikle sig. Nogle vokser op i miljøer der sprogligt er stærkere mere og varierede, end andre miljøer er. Derfor er det meget forskellige sproglige og kommunikative erfaringer børn møder op med. Det er derfor meget vigtigt, at de voksne professionelle børnene møder, har en holistisk tilgang, altså skal der være øget fokus på at danne en sammenhæng i børnenes hverdag og læring.

Det er vigtigt, at vi med en tidlig indsats, og med afsæt i en høj faglig kvalitet, får skabt rammerne for, at alle børn i Vrå børne- og kulturhus har mulighed for, at tilegne sig et veludviklet sprog og gode skriftsproglige færdigheder. Med dette for øje, kan vi skabe et solidt fundament til at mindske en mulig ulighed i læringen blandt børnene.

Det betyder f.eks., at pædagogisk personale og lærere:

- arbejder systematisk, og i samarbejde med forældrene, om børnenes sprog og literacy, og understøtter og inspirerer til børnenes læring
- inddrager øvrige fagprofessionelle, hvis behovet for "andre øjne" opstår
- samarbejder om sammenhæng gennem hele barnets læringsliv – sundhedsplejerske, dagtilbud, skole, ungdomsuddannelse etc.

- samarbejder med andre aktører, som fx bibliotek, kulturinstitutioner, lokalmiljøet, når det drejer sig om børnenes læring

Læringsmiljø

Når vi taler om læringsmiljø, taler vi både om det fysiske aspekt – indretning, de fysiske rammer, organisering, og materialer, samt det psykiske aspekt – relationer og metoder.

Omgivelserne har betydning for børns tilegnelse af sprog og kommunikative færdigheder, og børn formes af den kultur, de vokser op i. Det ved vi i dag. Børn tilegner sig skriftsprog, hvis forholdene omkring børnene tilrettelægges, så de inviterer til at udforske dem.

For at eleverne får mulighed for at udvikle deres sprog- og literacy kompetencer, kræver det, at læringsmiljøet er stimulerende, så eleverne inviteres til at være aktivt deltagende. Med fokus læringsmiljøet, skabes fundamentet for elevernes læring i skolen. Et godt udgangspunkt og fundament dannet i dagtilbuddet, skaber gode og udviklende læringsmuligheder i alle skolens fag.

Det har derfor signifikant betydning, hvordan vi indretter læringsmiljøet. Det er vigtigt, at der skabes mulighed for at alle børn lærer så meget som de kan.

Det betyder f.eks., at pædagogisk personale og lærere:

- skaber inspirerende lokaler og diversitet i materialer i læringsmiljøet, herunder børnenes/elevernes produkter
- indretter det fysiske læringsmiljø, så det skaber kontekst med den læring der skal finde sted
- styrker den praktiske dimension af undervisningen, som foregår både i og uden for skolen, og som fx inddrager virksomheder, erhvervsskoler og interesseorganisationer fra skolens lokalområde
- skaber mulighed for læring og forskellige udtryksformer (teater, film, IT, maling mv.), præsenterer forskellige bøger og (digitale) redskaber i flere genrer
- anvender alfabet/tal/tabeller/symboler/piktogrammer/skriftsprog som en integreret del af indretningen, også andre skriftsprog
- lytter til og anerkender børnene/eleverne og udvikler positive relationer til den enkelte
- arbejder vedvarende med børns/elevens udvikling og de kompetencer de mestrer, og feedback til alle
- har dialogen i fokus, ved at understøtte med åbne spørgsmål

Fokus på udviklingen.

Alle børn har forskellige udgangspunkter, når de begynder i skolen. Det er derfor yderst centralt, at den enkelte elevs progression i sprog og literacy følges. Det har stor betydning, at der gennem barnets vej i dagtilbud og skole er fokus, og der vurderes på, om de indsatser og tiltag i sprog- og læsning der er iværksat, har medført den ønskede effekt. Dette fokus på udvikling gælder både det enkelte barn i dagtilbud og skole, men også udviklingen i grupper og klasser.

Mål for arbejdet med sprog- og literacy i dagtilbud:

- at understøtte muligheden for at læseglæde og læselyst vedvarende vil udvikles og gro gennem alsidig tilgang til literacy
- at bidrage til at grundlægge gode vaner omkring læsning og brug af litteratur hos børn og forældre
- at arbejde målrettet med literacy gennem fælles og daglig opmærksomhed på kritiske forudsætninger i tilknytning til hverdagssituationer
- at understøtte forældres mulighed for at støtte og hjælpe deres barn gennem vejledning og sparring om leg, fortælling & læsning samt digitale mediers betydning for børns sprog og senere læsning
- at styrke brobygning mellem dagtilbud og skolen, således at videndeling, kvalitet og kontinuiteten i og omkring sproglige indsatser sikres
- at sikre alle børns muligheder for deltagelse i leg og i kommunikation til gavn for deres udvikling af sociale og kommunikative færdigheder
- at bidrage til, at barnet opnår optimal sprogudvikling, således at sprog udvikles til et redskab for tænkning, planlægning og kommunikation

Mål for arbejdet med sprog- og literacy i skolen:

- en balanceret undervisning med udgangspunkt i kritiske forudsætninger for læsning
- at lade undren og nysgerrighed være udgangspunkt for arbejdet med skriftsproglige aktiviteter til gavn for læselyst og læseglæde
- at bygge videre på den tidlige udvikling af ordforråd, begrebsdannelse og læsestrategier, så barnet kan inddrage og overføre literacy-erfaringer fra én kontekst til en anden
- at understøtte livslang læselyst og læseglæde
- at eleven udvikler kommunikative kompetencer og tilegner sig et varieret og sikkert ord- og begrebsforråd.
- at eleven videreudvikler sin literacy kompetence som afsæt for deltagelsesmuligheder i skolen, i kommende uddannelse og som borger i et demokratisk samfund
- et forpligtende samarbejde med forældre omkring den unges skriftsproglige udvikling og læring – og om fastholdelse af gode læsevaner
- at eleven udvikler en analytisk, fortolkende og kritisk bevidsthed over for tekster og medier – og kan bruge denne bevidsthed i såvel tekstforståelse og tekstproduktion

